

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ В УНІВЕРСИТЕТАХ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Проаналізовано сучасні тенденції професійно-педагогічної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в університетах країн Європейського Союзу. З'ясовано, що Європейська мережа спортивних наук у вищій освіті (ENSSHE) створена для уніфікації Європейської моделі освіти у сфері фізичного виховання та спорту. Модель має рекомендований характер і охоплює п'ять базових циклів дисциплін: загальнонаукові; соціально-гуманітарні; педагогічні; спеціальні; спортивні. Характерна особливість структури професійно-педагогічної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту країн Західної Європи – варіативність. Навчальні плани містять три типи курсів – обов'язкові, частково елективні, повністю елективні. З'ясовано, що в університетах Європейського Союзу значна увага приділяється не накопиченню теоретичних знань майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту, а розвитку творчого потенціалу студента, його професійно-педагогічного мислення.

Ключові слова: професійно-педагогічна підготовка, університет, фізичне виховання та спорт, країни Європейського Союзу, навчальні плани, навчальні дисципліни, творчий потенціал студента.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток вітчизняної системи освіти спрямований на її модернізацію відповідно до Європейських освітніх стандартів. Важливим у цьому контексті є позитивний досвід країн Європейського Союзу. Цікавим є європейський досвід в організації процесу професійної підготовки педагогічних кадрів, зокрема фахівців у галузі фізичного виховання та спорту.

Тенденції розвитку європейської вищої освіти – вирішити завдання Болонської декларації про створення єдиного загальноєвропейського простору вищої освіти (The European Higher Education Area), який тісно пов'язаний із процесом організації європейського дослідницького простору (European Research Area). Під егідою ЮНЕСКО у 1999 р. створили Болонську декларацію, яку ратифікували більшість європейських країн, у тому числі й Україна. Головне завдання Болонської декларації – консолідувати зусилля урядів європейських країн, наукової та освітянської громадськості, щоб поліпшити конкурентоспроможність європейської системи науки та вищої освіти у світовому просторі (Кремень, 2004). Вивчення Європейського педагогічного досвіду є надзвичайно актуальним

для України, зокрема в галузі фізичного виховання та спорту, оскільки відсутність чіткої національної стратегії, інтернаціоналізації освіти призводить до низького обсягу експорту освітніх послуг, незадовільних темпів розвитку міжнародних освітніх програм і, відповідно, ускладнює ефективну інтеграцію вітчизняної фізкультурно-спортивної освіти до загальноєвропейського та світового освітнього простору.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту в умовах Євроінтеграції вивчали вчені (Войнар та ін., 2005). Дослідження (Сущенко, 2003; Дереди, 2016) зазначають, що традиційну вищу фізкультурну освіту в економічно розвинених країнах надають класичні університети, спеціалізовані коледжі, академії, інститути і професійно орієнтовані вищі школи. Досвід організації професійного становлення спортивних педагогів за кордоном досліджували (Грінченко, 2007; Гуменюк, 2017; Сват'єв, 2012; Павелко, 2011). У сучасних умовах інтеграції в європейський освітній простір вища фізкультурно-спортивна освіта країн Європейського Союзу досліджувалася несистемно, зокрема професійно-педагогічна підготовка фахівців фізичного виховання та спорту.

Метою статті є аналіз сучасних тенденцій професійно-педагогічної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу.

Методи дослідження: аналіз і синтез науково-методичної літератури та електронних ресурсів (опрацьовано близько 100 джерел), що дозволило розглянути сучасні тенденції професійно-педагогічної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в країнах Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо кращі зразки досвіду професійно-педагогічної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту у провідних країнах Європейського Союзу.

Характеризуючи сучасні тенденції професійно-педагогічної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту у країнах Європейського Союзу (ЄС), варто зазначити, що ЄС – це союз 28 держав-членів демократичних Європейських країн, що заснували спільні інституції, яким було делеговано частину суверенних повноважень, що уможливило прийняття рішень зі спільних конкретних питань на європейському рівні. Система наднаціональних інституцій ЄС включає: Європейські співтовариства (серед яких є «Освіта та культура»), спільну зовнішню політику та політику безпеки, співпрацю у сфері правосуддя та внутрішніх справ. Європейський Парламент ЄС має «Комітет культури, молоді, освіти, мас-медіа та спорту» (The European Qualifications, 2004).

У світлі сучасних реформ вищої школи в Європі надзвичайно важливого значення набуває професійна підготовка фахівців фізичного виховання та спорту в закладах вищої освіти, де забезпечується формування спеціальних

знань, умінь і навичок, розвиток їх творчого потенціалу, інтересів, схильностей, мотивів і ціннісних установок. Концептуальні положення організації та змісту професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в закладах вищої освіти базуються на принципах Болонської декларації (1999), рекомендаціях ЮНЕСКО, які вказують на необхідність неперервності, гнучкості, доступності, відкритості, гуманістичної спрямованості фізкультурної освіти. Європейські університети й інститути фізичної культури об'єднані в мережу закладів вищої освіти, яка очолюється Європейською комісією. Європейська мережа спортивних закладів освіти (ENSSHE) була створена в 1989 році в Люксембурзі. Метою цієї некомерційної організації є співпраця спортивних закладів вищої освіти у створенні освітніх стандартів і програм, які задовольнятимуть потреби ринку робочої сили в Європейському Союзі (The European Qualifications, 2004).

Так, у Великій Британії освітні стандарти розробляються та функціонують на основі дії урядового документу «Національний навчальний план» (National Curriculum – NC), створеного на не конкурсній, неконкурентній основі (1987) і введеного поетапно протягом 1991–1995, а також Закону про освіту (1988). Для Великої Британії характерною є дворівнева освіта. На першому рівні фізичне виховання може бути як першою спеціальністю, так і другою спеціальністю на рівні з філологією, історією, хімією, біологією, математикою чи музикою. Після першого рівня випускники отримують кваліфікацію «бакалавр», після другого – «майстер», що відповідають рівню магістра (Фролова та Беденко, 2014).

Особливостями англійських освітніх стандартів, зокрема і в професійній підготовці майбутніх тренерів-викладачів, є National Curriculum, що містить 10 навчальних предметів, зокрема три дисципліни, які утворюють ядро програми (foundation subjects). National Curriculum виступає як широкий і збалансований єдиний навчальний план, за якими розподіл часу між предметами здійснюється на розсуд закладу освіти. Стандарт передбачає обсяг часу, який відводиться на державний навчальний план (повинен складати 70–75 %); стандарт забезпечує неперервність і наступність освіти за допомогою поетапної побудови курсів та регулярного контролю рівнів навченості; стандарт визначає кількість розділів та їх зміст для кожного етапу; стандарт передбачає можливість варіативності й диференціації навчання (для різних предметів – різні підходи) шляхом виокремлення основних (Core Study Units) та допоміжних, додаткових (Supplementary Units) розділів; стандарт має оцінюванні засоби й технології; стандарт передбачає обов'язкове опанування однієї з 19-ти іноземних мов, диференційованих за двома групами: а) мови країн ЄС; б) мови інших держав; стандарт уводить пріоритетність у National Curriculum (NC) навчальних дисциплін гуманітарної спрямованості.

За даними Т. Г. Дереди, в останні десятиліття у Великій Британії створюються принципово нові підходи до гуманізації педагогічної діяльності й формування найбільш значущих для такої діяльності, професійно-особистісних якостей фахівця фізичного виховання та спорту (Дерека, 2016, с. 49).

Однією з головних вимог до сучасного британського фахівця є його ціннісні орієнтації та високий рівень професіоналізму. Професіоналізм стає соціально значущою, обов'язковою якістю фахівця, здатного до аналізу своєї практичної діяльності. Структура професіоналізму містить педагогічну рефлексію; педагогічну майстерність; педагогічний досвід; компетентність; креативність; знання предмету спеціалізації, педагогіки, психології, філософії, методики; професійні вміння й навички. Саме професіоналізм сучасного британського фахівця є умовою подальшого професійного розвитку в різних сферах фізкультурно-спортивної діяльності. Професіоналізм у британській педагогічній системі є соціально значимим, оскільки визначається низкою спеціальних характеристик фахівця, заснованих на *культурних цінностях і традиціях суспільства*. Фахівець у британській педагогічній системі у процесі формування свого професійного рівня, приділяє велику увагу розвитку своєї різносторонньої ерудиції, а також формуванню теоретичних, практичних, педагогічних і психологічних знань, умінь і навичок. Важливе значення для нього мають його *моральні цінності* і норми поведінки в закладі освіти та суспільстві (Демінська, 2012; Дерека, 2016; Нгунченко, 2013; Сват'єв, 2012).

Дослідження Ю. Д. Войнара, Д. В. Наварецького, І. Д. Глазиріна вказують, що у Фінляндії підготовка вчителів фізичного виховання здійснюється з 1868 року (Войнар та ін., 2005). Профільні заклади вищої освіти надають базову і додаткову професійну освіту, здійснюють підготовку вчителів фізичного виховання, тренерів для клубів і спортивних товариств, підготовку спортсменів. У цих закладах вищої освіти розробляються оздоровчо-рекреаційні програми для шкіл, фітнес клубів, а також спеціальних груп населення. Ці програми доволі популярні серед населення, оскільки задовольняють бажання осіб різних вікових груп отримати задоволення, зберегти бадьорість, здоров'я та привабливість. Підготовка фахівців фізичного виховання здійснюється під егідою відділу оздоровчого та фізичного виховання Університету м. Ювяскюля, який з 1974 року є провідним державним центром вищої освіти в галузі фізичного виховання і спорту. Процес освіти дворівневий. На першому рівні впродовж 3–4 років (загальний термін навчання 5–7 років) реалізується кандидатська програма і випускники отримують кваліфікаційний рівень «бакалавра» наук. Після закінчення курсів другого рівня випускникам присуджується кваліфікаційний рівень «магістра» наук у галузі фізичного виховання та оздоровлення. Від майбутніх викладачів фізичного виховання вимагається різнобічна фізична

підготовленість; від майбутніх тренерів – високі результати з обраного виду спорту; від майбутніх спортивних менеджерів – висока академічна підготовленість; а майбутні фахівці галузі здоров'я людини повинні мати диплом про медичну освіту та стаж практичної роботи.

Фінські вчені розглядають професію вчителя фізичного виховання як одну з найбільш престижних професій у Фінляндії, за умови високого професіоналізму самого вчителя. При цьому професіоналізм розглядається як мінливе явище, яке здібне до змін залежно від умов педагогічної системи. Важливою умовою розвитку професіоналізму вчителя і його педагогічної майстерності є мотивація вчителя до власного, творчого і професійного розвитку й самореалізації. Проблема професійного розвитку вчителів починає своє рішення в процесі його професійної підготовки. Як відзначають дослідники, еволюція професійної діяльності вчителя впливає на вдосконалення та еволюцію професійної підготовки вчителів, на виникнення нових дидактичних моделей освіти (Hrynchenko, 2013). Як зазначає Ю. В. Павелко, зміст академічної мобільності студентів фізкультурних спеціальностей Фінляндії репрезентують чотири підходи (Павелко, 2011, с. 16):

- функціональний (академічна мобільність студентів як набір функцій особистості);
- особистісний (академічна мобільність студентів як інструмент розвитку особистісних якостей);
- культурологічний (академічна мобільність студентів як інструмент культурного й інтелектуального обміну);
- віртуальний (академічна мобільність студентів у межах можливостей дистанційної освіти).

Академічна мобільність студентів Фінляндії ґрунтується на принципах: цілісності, динамічності, інтегрованості, науковості, гуманізації, культуро доцільності, безперервності, свободи вибору, функціональності.

У Франції професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту здійснюється в державних і приватних закладах вищої освіти під егідою Міністерства освіти (школи, заклади вищої освіти) і Міністерства молоді, здоров'я і спорту (масовий спорт, спорт вищих досягнень). Також з'явилося багато форм та видів фізкультурно-оздоровчої діяльності, що не входять до традиційних програм. Професійно-педагогічна підготовка фахівців здійснюється на вищих курсах фізичного виховання та спорту в межах університету. В університеті Бернара в м. Ліоні здійснюється підготовка фахівців за такими спеціальностями: викладач фізичної культури; спеціаліст по роботі з інвалідами; тренер з обраного виду спорту; спортивний менеджер (Фролова та Беденко, 2014).

Університетська підготовка фахівців фізичного виховання і спорту Франції спрямована на об'єднання фундаментальної і теоретичної освіти, професійної практики за різною спеціалізацією на всіх етапах навчання. Така

підготовка здійснюється завдяки пріоритету гуманітарних дисциплін над дисциплінами природничо-науковими. Багатоступенева підготовка фахівців фізичного виховання і спорту дозволяє готувати студентів за різними спеціалізаціями, що і визначає зміст навчання. Метою базової підготовки є оволодіння студентами всього комплексу дисциплін, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю, зокрема дисциплін з організаційно-управлінської й економічної діяльності. Спеціалізована підготовка не стосується вивчення допоміжних дисциплін (Фролова та Беденко, 2014).

Вивчення професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у Франції показало, що існує декілька рівнів цієї підготовки, а саме: університетський, методичний, педагогічний, професійно-компетентнісний. Найбільш ефективним є професійно-компетентнісний рівень підготовки майбутнього вчителя, оскільки така підготовка передбачає: академічну, педагогічну та методичну підготовку, що необхідно для становлення різнобічної та висококультурної особистості педагога (Фролова та Беденко, 2014, с. 15).

Одним із напрямів розвитку педагогічної системи Франції є модернізація змісту освіти майбутніх фахівців, що базується на організаційно-педагогічних і науково-методичних засадах. Вища педагогічна школа Франції відійшла від тенденції традиційного академізму на користь процесам інтеграції, гуманізації і соціологізації, що відбивається в навчальних курсах з педагогіки і психології. Істотні зміни відбулися і в дидактиці вищої професійно-педагогічної школи Франції. Трансформуються традиційні форми та методи навчання, у процес професійної підготовки майбутніх фахівців упроваджуються методи розвитку творчих здібностей, використовуються технології індивідуального навчання, новітні інформаційно-комунікаційні технології навчання й нетрадиційні форми навчання. Вагоме значення має поєднання наукових досліджень і практики підготовки кадрів для сфери освіти (Фролова та Беденко, 2014).

У педагогічній системі Франції впроваджуються нові підходи до відбору і прийому абітурієнтів на фізкультурно-спортивні спеціальності, розробляються нові методи оцінки педагогічної готовності стажистів до професійної діяльності. Нова модель професійно-педагогічної освіти є гнучкою, наприклад термін базової підготовки всіх студентів університетів збільшився з двох до трьох років, на перших курсах навчання в університеті введено курс до професійного залучення до фізкультурно-спортивної професії, що передбачає проходження пасивної практики. Введення вступної співбесіди, за допомогою якої визначається достатня вмотивованість щодо вибору професії, також сприяє кращому професійному відбору кандидатів (Грінченко, 2007).

Дослідження педагогічної системи Франції свідчать, що *«ціннісними орієнтирами* вищої професійної освіти є професіоналізм і професійна

компетентність». У Франції створюється новий феномен учителя – «Вчитель XXI століття» – учитель-професіонал. Відповідно до нових концепцій педагогічної системи Франції, учитель повинен володіти багатьма системними знаннями, професійними компетентностями та здібностями, бути професіоналом у власній професійній діяльності, а також володіти такими власними якостями, як рефлексія, духовність, відповідальність, працьовитість, прагнення до наукової-дослідної роботи та власного професійного розвитку (Демінська, 2012, с. 11).

Починаючи з 1998 року, відповідно до Закону про вищу освіту, Німеччина почала реалізацію ідею Болонського процесу. Першочерговим кроком у цьому напрямі був перехід до двоступеневої системи освіти в закладах вищої освіти. На сьогодні традиційна підготовка вчителів у Німеччині складається з таких двох етапів: освіта в університеті (до першого державного іспиту) та дворічна педагогічна практика – «референаріат» (до другого завершального державного іспиту).

Окрім традиційної системи підготовки майбутніх учителів, у Німеччині поступово вводиться дворівнева система за схемою «бакалавр – магістр». Це багаторівнева модель, у якій студент на першому рівні бакалавра навчається шість семестрів, а потім, за бажанням, може отримати ступінь магістра (тривалість навчання становить від двох до чотирьох семестрів, залежно від обраної посади вчителя). Після успішного проходження програми магістра студент має можливість навчатися в докторантурі з подальшим захистом дисертації.

Професійна підготовка фахівців фізичного виховання здійснюється: на факультеті спорту та наук про здоров'я при Технічному університеті Мюнхена (ТУМ) (Fakultät für Sport- und Gesundheitswissenschaft der Technischen Universität München), у Спортивному університеті Кельна (Sporthochschule Köln); на факультеті спортивних наук Університету Лейпцига (Sportwissenschaftlichen Fakultät der Universität Leipzig). Підготовка вчителів фізичного виховання початкової та середньої школи здійснюється на факультеті спорту та наук про здоров'я й має двофазову структуру (Ordnung dez Zweiten, 2014).

1. Навчання протягом семи семестрів, що закінчуються складанням першого державного іспиту. Перша фаза навчання вчителя фізичного виховання початкової школи відбувається за модульною структурою; обсяг навчального навантаження (ECTS-Punkten) складає 69 кредитів.

2. Стажування або педагогічна практика, що триває 24 місяці, закінчується складанням другого державного іспиту. Перші 12 місяців педагогічної практики складаються із самостійного викладання предметів, що вивчаються (вісім годин на тиждень); практики викладання під керівництвом учителя (10 годин на тиждень); семінарських занять (10 годин на тиждень). Два рази на тиждень кандидат на посаду вчителя

відвідує семінарські заняття в різних школах. Протягом трьох інших днів кандидат займається викладанням, практикою, відбудуванням уроків у школі, за якою він закріплений. Наступні 12 місяців педагогічної практики складаються із самостійного викладання предметів (15 годин на тиждень); самостійного відвідування уроків (три години на тиждень); 10 годин семінарських занять. Наприкінці практики кандидат на посаду вчителя складає другий державний іспит.

Педагогічна система Німеччини розвивається на основі єдиних для Європи духовних, гуманістичних і культурних цінностей. Крім того, ця країна має власні, типові лише для німецької освіти, традиції, що впливають на стратегію розвитку європейської освіти та її інтеграцію в єдиний європейський освітній простір (Гуменюк, 2017).

Освітня системи Німеччини ґрунтується на органічній взаємодії наукових досліджень і педагогічної практики. Відмінними ознаками розвитку науково-освітньої системи Німеччини є реалізація основних тенденцій інтеграційних процесів в Євросоюзі (The European Qualifications, 2004). Особливу увагу в Німеччині приділяють феноменологічному аспекту організації освітнього процесу у зв'язку з переходом більшості країн Європи на нову гуманістичну парадигму освіти. Будучи ядром феноменологічної парадигми, гуманістична освіта значну увагу приділяє інтелектуальному розвитку особистості студентів, їх підготовці до адаптації у світі праці та формуванню в них громадської самосвідомості.

На сьогоднішній день у Німеччині спостерігаються нові методологічні підходи до теоретико-професійної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання, яка спрямована на формування готовності вчителя виконувати професійні функції на основі сучасних стандартів. Професійна компетентність вчителя передбачає сукупність особистісних і професійних якостей. До особистісних якостей вчителя відносять високий рівень володіння соціальною і професійною комунікацією, відсутність агресивності, здібність до компромісу і взаємодії з учнями, об'єктивному оцінюванню й діагностиці результатів навчання і виховання кожного учня (Дерека, 2016).

Дослідники розвитку та сучасних тенденцій системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах Євроінтеграції зазначають, що підготовка фахівців у галузі фізичного виховання та спорту в Бельгії проводиться в два етапи протягом чотирьох років в університетах при медичних факультетах або в тісному взаємозв'язку з ними. На першому рівні передбачається дворічне навчання з присвоєнням кваліфікації кандидата фізичного виховання та рухової реабілітації чи фізіотерапії. Після закінчення дворічної освіти на другому рівні випускники отримують кваліфікацію ліцензіата. У Вільному університеті в Брюсселі (Vrije Universiteit Brussel) на факультеті фізичного виховання і фізіотерапії (Faculteit van de Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie) здійснюється

підготовка бакалаврів і магістрів фізичного виховання та кінезіології (Opleiding Bachelor of Science in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen) (Дерека, 2016). Студенти навчаються три роки для отримання ступеня бакалавра і два роки – магістра. Залежно від своїх інтересів студенти мають змогу обрати спеціалізацію в магістратурі: «Фітнес і здоров'я» (фітнес-експерт); «Освіта» (студент за умови проходження деяких додаткових курсів отримує кваліфікацію вчителя фізичної культури); «Менеджер спорту» (студент має змогу почати власний бізнес у галузі спорту та здоров'я); «Тренер з виду спорту» (залежно від виду спорту і своїх навичок студент готовий до роботи тренера та має спортивну спеціалізацію) (Брюсельський вільний університет).

У Республіці Польщі підготовка фахівців фізичного виховання здійснюється у більш ніж тридцяти закладах вищої освіти, серед яких провідну роль відіграють Академії фізичного виховання (Пасічник, 2010). Фахівців фізичного виховання і спорту готують за двома освітньо-кваліфікаційними рівнями – «бакалавр» (licencjat) – трирічний термін підготовки, і «магістр» (magistr) – дворічний термін підготовки. Провідними профільними закладами є Варшавська, Гданська та Краківська академії фізичного виховання, які можна зарахувати до найбільш сучасних закладів з погляду активного впровадження європейських стандартів підготовки фахівців у галузі фізичної культури, спорту та здоров'я людини (Павелко, 2011; Jaworski & Buchta, 2007).

Афінський університет здійснює професійну підготовку фахівців фізичного виховання на факультеті фізичного виховання та спортивних наук, до складу якого входять такі кафедри: спортивної медицини та біології, теоретичних наук, спортивних ігор, легкої атлетики, водних видів спорту, гімнастики та танців (Університет в Салоніках, 2010). Тривалість навчання за програмою бакалаврату становить чотири роки (вісім семестрів). Протягом перших трьох років студенти навчаються за загальною програмою, на четвертому році навчання студент обирає спеціалізацію: «Народні танці», «Адаптоване фізичне виховання», «Спорт для всіх». Навчання за спеціалізацією складає 18 кредитів на семестр. Ступінь магістра студент отримує після двох років навчання. На факультеті фізичного виховання та спортивних наук після трьох років навчання та завершення досліджень, що пов'язані з такими галузями: спортивна психологія, соціологія, філософія, історія, педагогіка.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Європейські університети й інститути фізичного виховання та спорту об'єднані в мережу закладів вищої освіти, які визначила Європейська комісія. Пріоритет у діяльності Європейської мережі спортивних наук у вищій освіті (ENSSHE) – досягти узгодження в організації освітніх програм, які найбільше відповідають ринку праці в Європейському Союзі.

2. Навчальні плани закладів вищої освіти країн Євросоюзу складаються з таких базових дисциплін: загальнонаукові, соціально-гуманітарні, спеціальні, спортивні. Ці дисципліни уніфіковані для всіх, однак самі навчальні дисципліни можуть варіюватися в різних закладах вищої освіти.

3. Професійно-педагогічна підготовка фахівців фізичного виховання та спорту здійснюється згідно з етапами навчання (трансферно-накопичувальна система, яка сприяє мобільності на період навчання, упровадження навчання впродовж життя; прозорості кваліфікацій) та отримання студентом знань, умінь, навичок, володіння підходами для вирішення виробничих ситуацій, що сприяє розвитку творчого потенціалу студента, його професійно-педагогічного мислення.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у дослідженні акме-культурологічно спрямованих освітніх систем закладів вищої освіти Європейського Союзу.

ЛІТЕРАТУРА

Брюсельський вільний університет (*Universite Libre de Bruxelles – VUB*). Режим доступу: <http://www.vub.ac.be/> (Brussel Free University. Retrieved from: <http://www.vub.ac.be/>).

Войнар, Ю., Наварецький, Д., Глазирін, І. Д. (2005). *Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах Євроінтеграції*. Черкаси: Відлуння-Плюс (Voinar, Yu., Navaretskyi, D., Hlazyrin, I. D. (2005). *Development and modern trends of the system of training specialists in physical education in the conditions of European integration*. Cherkasy: Vidlunnia-Plus).

Гринченко, І. Б. (2007). *Сучасний стан професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у вищих навчальних закладах Європи*. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/old...35.../Grinchenko%20I.%20B.pdf>. (Hrynchenko, I. B. *The current state of professional training of future specialists in physical education and sport in higher education institutions in Europe*. Retrieved from: <http://www.nbu.gov.ua/old...35.../Grinchenko%20I.%20B.pdf>).

Гуменюк, С. В. (2017). Особливості фахової підготовки спеціалістів в галузі фізичної культури та спорту в університетах країн Західної Європи. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*, 32, 419-425 (Humeniuk, S. V. (2017). Features of professional training of specialists in the field of physical culture and sports at universities of Western Europe. *Bulletin of Lviv University. The pedagogical series*, 32, 419-425).

Демінська, Л. О. (2012). Аксиологічна спрямованість педагогічної системи країн Євросоюзу. *Науковий вісник Донбасу. Серія: Педагогіка за кордоном: інновації та досвід*, 4 (20). Режим доступу: <http://www.luguniv.edu.ua/archiv/N20/index.htm>. (Deminska, L. O. (2012). Axiological orientation of the educational system of the countries of the European Union. *Scientific Bulletin of Donbass. Series: Pedagogy Abroad: Innovation and Experience*, 4 (20). Retrieved from: <http://www.luguniv.edu.ua/archiv/N20/index.htm>).

Дерека, Т. Г. (2016). Особливості професійної підготовки фахівців фізичного виховання країн СНД, ЄС та США. *Перспективні напрями розвитку сучасної науки*, 8, 48-50 (Dereka, T. H. (2016). Features of professional training of specialists in physical education in the CIS, EU and USA. *Perspective directions of development of modern science*, 8, 48-50).

- Кремень, В. Г. (2004). *Вища освіта України і Болонський процес*. Тернопіль: Богдан (Kremen, V. H. (2004). *Higher Education in Ukraine and Bologna Process*. Ternopil: Bogdan).
- Павелко, Ю. (2011). *Науковий потенціал спортивної сфери у провідних країнах світу*. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/tmfvs/texts/2011_2/files/art_32.pdf. (Pavelko, Yu. *Scientific potential of the sports field in the leading countries of the world*. Retrieved from: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/tmfvs/texts/2011_2/files/art_32.pdf).
- Пасічник, В. Р. *Реалізація основних напрямків Болонського процесу у підготовці вчителів фізичної культури у польських ВНЗ*. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/ppmb/texts/2010_6/10pvppih.pdf. (Pasichnyk, V. R. *Realization of the main directions of the Bologna process in the training of teachers of physical culture in Polish universities*. Retrieved from: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/ppmb/texts/2010_6/10pvppih.pdf).
- Сватєєв, А. В. (2012). Сутність підготовки фахівців зі спорту і фізичної культури в країнах Західної Європи та в Азійсько-тихоокеанському регіоні. *Наукові записки. Серія: Педагогічні та історичні науки*, 106, 140-146 (Svatiev, A. V. (2012). The essence of training specialists in sports and physical culture in the countries of Western Europe and in the Asia-Pacific region. *Scientific notes. Series: Pedagogical and Historical Sciences*, 106, 140-146).
- Сущенко, Л. П. (2003). *Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах* (автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04). Київ (Sushchenko, L. P. (2003). *Theoretical and methodological principles of professional training of future specialists of physical education and sports in higher education institutions* (DSc thesis abstract). Kyiv). *Університет Аристотеля в Салоніках, факультет фізичного виховання та спортивних наук*. Режим доступу: <http://www.auth.gr/en/pess>. (University of Aristotle in Thessaloniki, Faculty of Physical Education and Sport Sciences. Retrieved from: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/ppmb/texts/2010_6/10pvppih.pdf).
- Фролова, Л. С. (2014). *Вступ до спеціальності «Фізичне виховання»*. Черкаси: ПП Беденко В. П. (Frolova, L. S. (2014). *Introduction to the specialty "Physical education"*. Cherkasy: PP Bedenko V.P.).
- Нрынченко, І. В. (2013). The descriptive analysis of professional training teachers-to-be in physical education and sports in Europe and Ukraine. *Tutystyka, Sport i Zdrowie*, 3. Retrieved from: <http://www.tsz.po.opole>).
- Ordnung der Zweiten Staatsprüfung für ein Lehramt an öffentlichen Schulen (Lehramtsprüfungsordnung II – LPO II). Vom 28. Oktober 2004. Retrieved from: <http://www.gesetze-bayern.de/jportal/portal/page/bsbayprod.psml?doc.id=jlr-LehrStProBY2004rahmen&st=lr&showdoccase=1&paramfromHL=true#focuspoint>.
- Jaworski, Z. Buchta, K. (2007). *Rozwoj publicznych uczelni wychowania fizycznego w Polsce*. Warszawa: Almammer.
- The European Qualifications Framework for lifelong learning*. Retrieved from: <http://www.eqavet.eu/gns/policy-context/european-vet-initiatives/european>.

РЕЗЮМЕ

Иваний Игорь. Современные тенденции профессионально-педагогической подготовки специалистов физического воспитания и спорта в университетах стран Европейского Союза.

Проанализированы современные тенденции профессионально-педагогической подготовки специалистов физического воспитания и спорта в университетах стран Европейского Союза. Выяснено, что Европейская сеть спортивных наук в высшем образовании (ENSSHE) создана для унификации Европейской модели образования в сфере физического воспитания и спорта. Модель имеет рекомендательный характер и охватывает пять базовых циклов дисциплин: общенаучные; социально-гуманитарные; педагогические; специальные; спортивные. Характерная особенность структуры профессионально-педагогической подготовки специалистов физического воспитания и спорта стран Западной Европы – вариативность. Учебные планы содержат три типа курсов – обязательные, частично элективные, полностью элективные. Установлено, что в университетах Европейского Союза значительное внимание уделяется не накоплению теоретических знаний будущего специалиста физического воспитания и спорта, а развитию творческого потенциала студента, его профессионально-педагогического мышления.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая подготовка, университет, физическое воспитание и спорт, страны Европейского Союза, учебные планы, учебные дисциплины, творческий потенциал студента.

SUMMARY

Ivanii Igor. Modern trends of professional-pedagogical training of specialists of physical education and sport in the universities of the European Union countries.

The current trends of professional-pedagogical training of specialists of physical education and sport in the universities of the European Union countries are analyzed. It has been found out that European Network of Sport Sciences in Higher Education (ENSSHE) is designed to unify the European models of education in the field of physical education and sport. The model has a recommended character and covers five basic cycles of disciplines: general science; social and humanitarian; pedagogical; special; sport. A characteristic feature of the structure of professional-pedagogical training of specialists of physical education and sport of Western European countries is variability. The curriculum contains three types of courses: compulsory, partially elective, fully elective. It is found out that in the European Union universities considerable attention is paid not to accumulation of the theoretical knowledge of the future specialist of physical education and sport, but to development of creative potential of the student, his professional and pedagogical thinking.

Studying of European experience has made it possible to make conclusions that trajectory of professional-pedagogical training of specialists of physical education and sport is revealed in the succession of education stages (transfer-accumulation system, which facilitates mobility for the period of study; introduction of lifelong learning, transparency of qualifications), which is accomplished by a student for acquiring knowledge, skills, approaches to the solution of production situations, and gives an opportunity to combine succession of formal and non-formal education. Future specialist of physical education and sport has a right to choose individual trajectory of education, additional specializations, going through professional-pedagogical practice. Complex of related educational curriculum, which is realized in the institutions of higher education, makes easier successive individual increase inside or between different spheres of professional-pedagogical activity.

Key words: *professional-pedagogical training, university, physical education and sport, countries of the European Union, curriculum, educational disciplines, creative potential of the student.*

УДК 378(410)

Ільдико Орос

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
м. Берегово

ORCID ID 0000-0001-7300-9362

DOI 10.24139/2312-5993/2019.01/171-180

СТРУКТУРА ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ НАПРИКІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Ми поставили за мету схарактеризувати структуру освіти дорослих у Великій Британії наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. З'ясовано тенденції розвитку системи вищої освіти дорослих у Великій Британії (кінець ХХ – початок ХХІ століття).

У статті використано методи дослідження: теоретичні (аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури); інтерпретаційно-аналітичний метод; метод порівняльно-історичного аналізу.

Аналіз структури освіти дорослих наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття у Великій Британії дозволяє ствердити наступне: основними рисами реформ освіти дорослого населення в зазначений період є: розробка національної кваліфікаційної шкали для професійної і вищої освіти; безперервне підвищення кваліфікації дорослих; взаємодія виробництва й науки; надання керівниками підприємств переваги робітникам, які мають ступінь бакалавра з відзнакою; збільшення кількості дорослих студентів та ЗВО для їх підготовки; реалізація ідеї громадської освіти через різні типи неформальних закладів освіти; активне запровадження дистанційних технологій; реалізація нового механізму фінансування із залученням недержавних та громадських фінансових ресурсів.

Ключові слова: *освіта дорослих, структура освіти дорослих, Велика Британія, тенденції розвитку системи вищої освіти дорослих, доросле населення, присвоєння кваліфікації, реформування освіти дорослого населення.*

Постановка проблеми. Важливою складовою в системі навчання дорослого населення є набуття нових знань, умінь, компетентностей, що впливає на конкурентоспроможність особистості, захист її соціальних прав, на її працевлаштування – зазначено Європейською комісією. Така постановка проблеми у сфері освіти дорослих базується на принципах: якісне управління процесом освіти дорослих; задоволення потреб економіки; гнучкий доступ до освітніх послуг; доступність освіти дорослих; фінансова підтримка (Лазоренко, 2011, с. 256-257).

Аналіз актуальних досліджень. Важливе значення для опанування освітою дорослих мають праці з філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лутай та ін.), а також з теоретико-прикладних аспектів